

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych

JAK ZŁOŻYĆ ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE?

PORADNIK

POLICJA

Opracowanie:
Biuro Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji

WARSZAWA 2014

RZĄDOWY PROGRAM OGRANICZANIA PRZESTĘPCZOŚCI
I ASPOŁECZNYCH ZACHOWAŃ
„RAZEM BEZPIECZNIEJ”

JAK ZŁOŻYĆ ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE?

PORADNIK

Opracowanie:
Wydział Dochodzeniowo-Śledczy Biura Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji

WARSZAWA 2014

Opracowanie:

Biuro Służby Kryminalnej Komendy Głównej Policji

Wydawca

Ministerstwo Spraw Wewnętrznych

© Copyright by Ministerstwo Spraw Wewnętrznych Warszawa 2014

ISBN 978-83-63041-23-6

Skład, druk i oprawa:

EXPOL, P. Rybiński, J. Dąbek, sp.j.
ul. Brzeska 4, 87-800 Włocławek
tel. 54 232-37-23, e-mail: sekretariat@expol.home.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp

1. Kto może złożyć zawiadomienie o przestępstwie?	5
2. Kto ma obowiązek złożenia zawiadomienia o przestępstwie?	6
3. Jakie są formy zawiadomienia o przestępstwie?	7
4. Gdzie można złożyć zawiadomienie o przestępstwie?	9
5. Kiedy jest potrzebny wniosek o ściganie?	9
6. Zgłoszenie anonimowe	12
7. Jakie prawa przysługują Ci w związku ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?	12
8. Jakie obowiązki wiążą się ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?	14
9. Odpowiedzialność karna za nieprawdziwe zawiadomienie	15
10. Porady praktyczne	16
11. Złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie. Czego spodziewać się później?	21
12. Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (wzór pisma)	22
13. „Wzór pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym”	23

Wstęp

Jeśli padłeś ofiarą przestępstwa, na pewno chcesz zgłosić ten fakt organom ścigania. Być może nurtują Cię w związku z tym jakieś wątpliwości? A może posiadasz informację na temat popełnionego przestępstwa i zastanawiasz się, komu i w jaki sposób ją przekazać? Podobny dylemat stanie się Twoim udziałem, gdy dowiesz się o dopiero planowanym przez kogoś popełnieniu przestępstwa.

Aby przybliżyć Ci tę problematykę, napisaliśmy niniejszą broszurę. Staraliśmy się skonstruować ją tak, by każdy w łatwy sposób mógł odnaleźć w niej potrzebne informacje. Odpowiadając na pytanie „Jak złożyć zawiadomienie o przestępstwie?”, chcieliśmy przedstawić w przystępny sposób sytuację, z którymi może spotkać się każdy. Próbowaliśmy przy tym powiedzieć, jak je interpretować oraz co zrobić, by przekazana informacja o przestępstwie, osobach i przedmiotach z nim związanych była jak najbardziej przydatna organom ścigania.

W jaki sposób możesz przekazać informację dotyczącą przestępstwa? Kto Cię wysłucha? Jaki organ podejmie odpowiednie działania? Jakie są prawa i obowiązki związane z zawiadomieniem o przestępstwie? Na te i wiele innych pytań odpowiadamy w niniejszym poradniku. Warto, żebyś się z nim zapoznał, zanim staniesz się ofiarą lub świadkiem przestępstwa.

1. Kto może złożyć zawiadomienie o przestępstwie?

Do złożenia zawiadomienia o przestępstwie uprawniona jest każda osoba, która posiada taką informację, bez względu na wiek, płeć, rasę, narodowość itp.

Jeżeli zawiadamiający nie włada językiem polskim, protokół zostanie sporządzony z udziałem tłumacza. Jeżeli zaś zawiadamiającym jest osoba głucha lub niema, wszelkie czynności zostaną przeprowadzone z udziałem biegłego sądowego o odpowiedniej specjalności (dotyczy to sytuacji, gdy zawiadomienie jest składane w formie ustnej).

O popełnieniu przestępstwa może również zawiadomić sam sprawca. Następujące po tym czynności policyjne będą z oczywistych względów inne niż w sytuacji, gdy zawiadamiającym jest świadek lub inna osoba postronna.

Warto podkreślić, że skoro zawiadomienie o przestępstwie może złożyć każda osoba, może to również zrobić **małoletni**. Zasady składania zawiadomienia o przestępstwie są takie same w odniesieniu do dzieci, jak i do osób dorosłych. Każde zawiadomienie o przestępstwie jednakowo obowiązuje policjantów do podjęcia odpowiednich działań.

W praktyce oznacza to, że osoba małoletnia będzie mogła uczestniczyć w dalszych czynnościach procesowych na tych samych zasadach, co osoba dorosła (będzie mogła złożyć zeznania w charakterze świadka), lecz inaczej wygląda kwestia odpowiedzialności za ewentualne nieprawidłowości z tym związane.

Zgodnie z polską procedurą karną, osoba powyżej 17. roku życia, składająca zawiadomienie o przestępstwie, jest informowana m.in. o odpowiedzialności karnej za powiadomienie Policji o niepopelnionym przestępstwie, za fałszywe oskarżenie oraz za składanie fałszywych zeznań – art. 238 k.k.¹, art. 234 k.k., art. 233 § 1 k.k. (więcej informacji znajduje się w rozdziale 9. poradnika – w odniesieniu do osób dorosłych). Natomiast w stosunku do zawiadamiających małoletnich, procedura przedstawia się następująco:

- dzieci poniżej 13. roku życia informuje się po prostu, że w rozmowie z policjantem należy mówić prawdę;
- dzieci w przedziale wiekowym od 13 do 17 lat uprzedza się o treści przywołanych artykułów kodeksu karnego oraz o możliwości zastosowania wobec nich środków przewidzianych w przepisach o postępowaniu w sprawach nieletnich w przypadku świadomego naruszenia tych artykułów (popełnienia tym samym czynu karalnego);
- dziecko, które ukończyło 17 lat, jest traktowane jak osoba dorosła.

Małoletni poniżej 18. roku życia, nie mając zdolności do czynności prawnych, nie może samodzielnie złożyć wniosku o ściganie, jeżeli przestępstwo, o dokonaniu którego zawiadamia, należy do kategorii przestępstw ściganych w trybie wnioskowym. Kwestię przestępstw wnioskowych – również w odniesieniu do małoletnich – obszernie omówiono w rozdziale 5. poradnika. W imieniu małoletniego wniosek taki może złożyć przedstawiciel ustawowy dziecka lub jego prawny opiekun, a w sytuacji, gdy oni są sprawcami przestępstwa na szkodę tego małoletniego – Policja wystąpi z wnioskiem do sądu opiekuńczego.

Nie zostanie spisany protokół ustnego zawiadomienia o przestępstwie, przyjętego od osoby pozostającej pod wpływem alkoholu, narkotyków czy innych środków o podobnym działaniu (niemoże ona

1 Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.).

także zostać przesłuchana w charakterze świadka). Jednak informacje podane przez tę osobę zostaną niezwłocznie sprawdzone i Policja podejmie działania adekwatne do zaistniałej sytuacji. Protokół zaś zostanie sporządzony w dogodnym terminie, gdy ustaną przyczyny wcześniejszego zaniechania.

2. Kto ma obowiązek złożenia zawiadomienia o przestępstwie?

Polska procedura karna nakłada obowiązek zawiadomienia organów ścigania o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. W tym celu w kodeksie postępowania karnego został wprowadzony zapis dotyczący **społecznego obowiązku** zawiadomienia o przestępstwie (art. 304 § 1 k.p.k.). Zgodnie z tym artykułem, każdy kto dowiedział się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma obowiązek zawiadomić o tym fakcie prokuratora lub Policję. Oznacza to, że nie tylko pokrzywdzony lub bezpośredni świadek przestępstwa, ale każda osoba dysponująca informacjami na temat popełnienia przestępstwa powinna zawiadomić o tym organy ścigania.

Przepis ten nie przewiduje kary za niedopełnienie wspomnianego obowiązku, odwołuje się natomiast do pożądanых postaw społecznych w demokratycznym państwie, dzięki którym popełnione przestępstwo nie pozostaje anonimowe, a jego sprawca nie może liczyć na bezkarność.

Wyjątkiem od tej zasady jest tzw. **obowiązek prawny** zawiadomienia organów ścigania w przypadku posiadania wiarygodnej informacji o przestępstwie. Dotyczy to wybranych, szczególnie groźnych kategorii przestępstw, wskazanych w art. 240 § 1 k.k. Są to np.: ludobójstwo, zamach stanu, szpiegostwo, zamach na życie prezydenta, zabójstwo, porwanie statku powietrznego lub wodnego, wzięcie zakładnika oraz przestępstwa o charakterze terrorystycznym. Kara przewidziana za niedopełnienie tego obowiązku może wynosić nawet 3 lata pozbawienia wolności chyba że zachodzą przesłanki wyłączające bezprawność czynu lub zgodnie z ustawą sprawca nie podlega karze.

W tym zakresie należy wskazać, że **nie popelnia przestępstwa** ten kto: zaniechał zawiadomienia mając dostateczną podstawę do przypuszczenia, że informacja o popełnionym przestępstwie dotarła do organów ścigania, oraz ten kto: zapobiegł popełnieniu przygotowywanego lub usiłowanego przestępstwa wskazanego w art. 240 § 1 k.k.

Jeżeli jednak sprawca zaniechał zawiadomienia organu ścigania z obawy przed odpowiedzialnością karną grozącą jemu samemu lub osobom mu najbliższym, popelnia on wprawdzie przestępstwo ale zgodnie z kodeksem karnym nie podlega karze.

Należy dodać, że poza przepisami kodeksu karnego oraz kodeksu postępowania karnego istnieją ustawy zawierające przepisy nakładające na niektóre osoby obowiązek powiadomienia organów ścigania o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, w przypadku posiadania wiarygodnych wiadomości na ten temat. Przykładem takiego rozwiązania jest przepis art. 60 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii², który nakłada na właścicieli lub działających w jego imieniu zarządców albo kierowników zakładu gastronomicznego, lokalu rozrywkowego lub prowadzących inną działalność usługową obowiązek niezwłocznego powiadomienia organów ścigania w przypadku posiadania wiarygodnych wiadomości na temat popełnienia na terenie tego zakładu lub lokalu takiego przestępstwa, jak: handel narkotykami, udzielanie, ułatwianie lub umożliwianie ich użycia albo nakłanianie do użycia takiego środka bądź substancji innej osoby.

W tym przypadku odpowiedzialność karna za niedopełnienie obowiązku powiadomienia organów ścigania może wynieść do 2 lat pozbawienia wolności.

² Dz. U. Nr 179, poz. 1485 z późn. zm. (t.j. Dz. U z 2012 r. poz. 124).

Obowiązek zawiadomienia organów ścigania, w przypadku posiadania wiedzy na temat popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu, ciąży także na instytucjach państwowych i samorządowych, które dowiedziały się o tym w związku ze swą działalnością. Muszą one wówczas przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia – aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa.

3. Jakie są formy zawiadomienia o przestępstwie?

Istnieje wiele sposobów poinformowania Policji o uzasadnionym podejrzeniu popełnienia przestępstwa, lecz nie wszystkie formy są jednakowo skuteczne i wiążące dla organów ścigania. W Polsce funkcjonuje wiele anonimowych infolinii, ukierunkowanych na zwalczanie różnych kategorii przestępczości. Korzystaj z nich, jeśli takie rozwiązanie uznasz za stosowne, np. jeżeli posiadasz konkretną informację o przestępstwie lub dysponujesz wiedzą mogącą przyczynić się do jego wykrycia, a jednocześnie pragniesz pozostać anonimowy. Jeżeli jednak sam padłeś ofiarą przestępstwa (ukradziono Ci samochód, pobito Cię, ktoś Cię oszukał), nie wybieraj tej formy kontaktu z Policją.

Twoje zgłoszenie telefoniczne lub anonimowa informacja o zdarzeniu zainicjują wprawdzie czynności Policji – w zależności od faktycznych potrzeb zostanie niezwłocznie podjęta interwencja lub też informacja będzie weryfikowana. W toku sprawdzania Policja będzie ustalać, czy zdarzenie, o którym przekazałeś informację, posiada znamiona przestępstwa (lub wykroczenia) i w zależności od wyniku tych ustaleń, będą podejmowane dalsze działania. Powinieneś jednak wiedzieć, że taki tryb postępowania w niektórych przypadkach opóźni reakcję organów ścigania, dużo czasu pochłonie bowiem ustalenie danych, które można byłoby szybko uzyskać bezpośrednio od osoby zawiadamiającej.

Zawiadomienie o przestępstwie powinno zawierać jak najwięcej konkretnych informacji. Jeżeli uważasz, że jesteś w stanie sam wyczerpująco opisać, co się wydarzyło (a zdarzenie nie wymaga natychmiastowych działań organów ścigania), możesz wysłać pocztą, mailem, faksem czy też przynieść osobiście do jednostki Policji napisane przez siebie zawiadomienie o przestępstwie. Na końcu naszego poradnika znajdziesz przykładowe zawiadomienie o dokonaniu oszustwa. Takie zawiadomienie możesz napisać samodzielnie.

Jeśli złożyłeś zawiadomienie na piśmie i wyczerpująco przedstawiłeś okoliczności popełnienia przestępstwa, czynność tę możesz uznać za zakończoną. Pamiętaj jednak, że prawdopodobnie niebawem zostaniesz wezwany do złożenia zeznań w charakterze świadka. Może się też zdarzyć, że – według Policji – w napisanym przez Ciebie zawiadomieniu będzie brakować istotnych szczegółów – wtedy również otrzymasz wezwanie do jednostki Policji, by uzupełnić zawiadomienie.

Jeśli zdecydowałeś się napisać zawiadomienie o przestępstwie samodzielnie, musisz pamiętać, że powinno ono spełniać wymogi pisma procesowego, wynikające z art. 119 k.p.k. To znaczy, że powinno zawierać w szczególności:

- oznaczenie organu, do którego jest skierowane (oznaczenie jednostki Policji lub prokuratury wraz z adresem);
- dane personalne oraz adres wnoszącego pismo;
- opis sprawy, której dotyczy zawiadomienie (w miarę potrzeby z uzasadnieniem);

- datę i podpis składającego zawiadomienie.

Zadbaj o potwierdzenie wysłania swojego zawiadomienia lub pokwitowanie, jeśli doręczyłeś je osobiście. Pokwitowanie z reguły będzie wiązało się z potwierdzeniem na kopii lub kserokopii Twojego zawiadomienia (z naniesioną datą i podpisem osoby przyjmującej).

Możesz też po prostu udać się do jednostki Policji, gdyż najczęściej spotykaną formą zawiadomienia o przestępstwie jest zawiadomienie złożone w formie ustnej, przyjęte i spisane przez policjanta w formie protokołu.

Wówczas od razu zostaniesz przesłuchany w charakterze świadka, a jeśli jesteś pokrzywdzonym – dowiesz się o swoich uprawnieniach i obowiązkach, będziesz mieć też możliwość bezpośredniego zapytania policjanta o wiele nurtujących Cię kwestii dotyczących Twojej sprawy. Pamiętaj, że czynność ustnego zawiadomienia o przestępstwie jest wprawdzie rozmową, lecz Policja ma obowiązek odpowiednio ją udokumentować. Przed zakończeniem czynności nie możesz oddalić się z jednostki Policji, nie możesz również odmówić zapoznania się z treścią protokołu oraz podpisania go, masz natomiast prawo żądać, by policjant zamieścił w protokole z pełną dokładnością wszystkie Twoje wypowiedzi, gdy dotyczą one Twoich praw lub interesów.

W sposób szczególny traktowani są pokrzywdzeni przestępstwami seksualnymi określonymi w art. 197 – 199 k.p.k. Zawiadomienie o przestępstwie przyjmowane od pokrzywdzonego ogranicza się do wskazania najważniejszych faktów i dowodów. Przesłuchania natomiast pokrzywdzonego w charakterze świadka zarezerwowane zostało dla sądu i prowadzone jest w warunkach zapewniających pokrzywdzonemu odpowiedni komfort psychiczny, między innymi poprzez odpowiednie przygotowanie do tego celu pomieszczeń.

W warunkach, o których wspomniano wyżej, Sąd przesłuchiwał będzie w charakterze świadka, także:

- małoletnich poniżej 15 roku życia **pokrzywdzonych przestępstwem** z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub przestępstwem przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwem przeciwko rodzinie i opiece
- małoletnich powyżej 15 roku życia **pokrzywdzonych przestępstwem** z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub przestępstwem przeciwko wolności, wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstwem przeciwko rodzinie i opiece, gdy zajdzie uzasadniona obawa, że przesłuchanie w innych warunkach mogłoby wywrzeć negatywny wpływ na ich stan psychiczny),
- małoletni poniżej 15 roku życia świadków **przestępstw** z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej lub przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności oraz przestępstw przeciwko rodzinie i opiece, jeżeli zeznania tego świadka będą istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Jeżeli masz wątpliwości, jak powinienes zachować się i która forma powiadomienia będzie najlepsza – przyjdź do najbliższej jednostki Policji.

Jeżeli – w Twojej ocenie – zagrożone jest życie, zdrowie lub mienie Twoje albo innych osób, nie zwlekaj z poinformowaniem najbliższej jednostki Policji (każdą dostępną Ci metodą).

4. Gdzie można złożyć zawiadomienie o przestępstwie?

Zawiadomienie o przestępstwie ma obowiązek przyjąć od Ciebie każdy funkcjonariusz Policji na każdym posterunku, komisariacie i w każdej komendzie Policji, sporządzając protokół przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie.

Powinieneś wiedzieć, że Twoją sprawę będzie prowadziła ta jednostka Policji, **na terenie działania której popełniono przestępstwo**. Jeżeli jest to możliwe, najlepiej, abyś zgłosił się od razu właśnie tam. Jeżeli nie jest to możliwe lub nie wiesz, gdzie dokładnie popełniono przestępstwo – złóż zawiadomienie jak najszybciej **w najbliższej jednostce Policji**. Zawiadomienie o przestępstwie złożone w jednostce Policji niebędącej właściwą do prowadzenia Twojej sprawy, będzie niezwłocznie przekazane jednostce odpowiedniej ze względu na miejsce zaistnienia zdarzenia i tam będą wykonywane dalsze czynności w sprawie.

Pamiętaj, że zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa zawiadomienie o przestępstwie możesz przekazać także innym organom posiadającym uprawnienia do prowadzenia postępowania przygotowawczego, np.: Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Centralnemu Biuru Antykorupcyjnemu, Straży Granicznej, Urzędowi Kontroli Skarbowej – zgodnie z posiadanymi przez nie szczególnymi kompetencjami.

5. Kiedy jest potrzebny wniosek o ściganie?

Zgodnie z obowiązującą w Polsce procedurą karną, sprawcy przestępstw i wykroczeń w zasadzie są ścigani z urzędu: Policja lub prokuratura, otrzymawszy Twoje zawiadomienie o przestępstwie, niezwłocznie podejmuje działania, mające na celu wykrycie sprawcy i zebranie dowodów jego winy.

Istnieją jednak przestępstwa, w wypadku których Policji nie wystarczy Twoje zawiadomienie o przestępstwie, będzie bowiem potrzebne dodatkowe oświadczenie woli, zwane wnioskiem o ściganie karne lub – w przypadku zawiadomienia o wykroczeniu – żądaniem ścigania. Są to wymogi formalne, wynikające z obowiązujących przepisów. Oczywiście nie musisz wiedzieć, których przestępstw (i wykroczeń) to dotyczy – tę informację uzyskasz od policjanta przyjmującego zawiadomienie o przestępstwie (lub wykroczeniu). Innymi słowy, w niektórych przypadkach Policja potrzebuje Twojej dodatkowej zgody na podjęcie czynności, o ile jesteś w tej sprawie pokrzywdzonym.

Chodzi tu o takie zachowania, których skutki bywają odczuwane subiektywnie przez różnych pokrzywdzonych bądź które dotyczą bardzo osobistych (intymnych) sfer życia, lub sytuacje, gdy sprawca jest osobą najbliższą dla pokrzywdzonego.

Jeżeli nie jesteś pokrzywdzonym, a składasz zawiadomienie o takim przestępstwie popełnionym na szkodę kogoś innego, wszczęcie postępowania karnego w tej sprawie będzie uzależnione od uzyskania wniosku o ściganie bezpośrednio od osoby pokrzywdzonej.

Złożenie wniosku o ściganie musi mieć formę pisemną. Zostaniesz zapytany o decyzję podczas składania zawiadomienia o przestępstwie – protokół z tej czynności zawiera stosowną rubrykę. Jeżeli zdecydujesz się złożyć wniosek o ściganie, potwierdzisz to własnoręcznym podpisem wraz z datą na protokole przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie. Jeżeli po złożeniu zawiadomienia o przestępstwie nie zechcesz złożyć wniosku o ściganie jego sprawcy, zostaniesz poproszony o własnoręczne napisanie krótkiego oświadczenia w tym zakresie. Jeśli złożone przez Ciebie zawiadomienie pisemne nie będzie zawierało wniosku, Policja wezwie Cię do jego złożenia i udokumentuje to w odpowiednim protokole.

Możesz poprosić o czas do namysłu, nie może być on jednak długi. Pamiętaj, że zwłoka obniża skuteczność działania Policji. Jeśli po namyśle podejmiesz decyzję o złożeniu wniosku o ściganie sprawcy, będziesz musiał stawić się w jednostce Policji, gdzie podpiszesz odrębny protokół przyjęcia wniosku o ściganie.

Gdy dowiesz się, że ściganie sprawcy przestępstwa, o którym zawiadamiasz, jest możliwe tylko na Twój wniosek, musisz podjąć decyzję. Powinna być ona dokładnie przemyślana. Musisz przy tym znać kilka podstawowych zasad z tym związanych.

Brak wniosku o ściganie stanowi tzw. ujemną przesłankę procesową – uniemożliwia wszczęcie postępowania karnego. Do momentu podjęcia przez Ciebie decyzji, Policja może tylko zabezpieczyć ślady i dowody w niezbędnym zakresie (przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem). Jeżeli złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, lecz nie wyraziłeś zgody na ściganie jego sprawców, sprawa zostanie umorzona.

Zgodnie z polską procedurą karną, istnieje zasada niepodzielności wniosku: jeżeli sprawców było kilku – złożenie wniosku o ściganie jednego z nich automatycznie spowoduje objęcie ściganem pozostałych współsprawców, niezależnie od woli składającego wniosek (chyba że któryś ze sprawców okaże się dla Ciebie osobą najbliższą – wówczas ściganie tej konkretnej osoby będzie wymagało od Ciebie podjęcia dodatkowej decyzji).

Ewentualne cofnięcie złożonego wniosku o ściganie wymaga spisania protokołu przyjęcia cofnięcia wniosku o ściganie w jednostce Policji prowadzącej Twoją sprawę i jest możliwe tylko za zgodą odpowiednich organów. *W postępowaniu przygotowawczym wniosek może zostać cofnięty za zgodą prokuratora, a w postępowaniu przed sądem za zgodą sądu – do rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej.*

Konsekwencją skutecznego cofnięcia wniosku jest umorzenie postępowania. Skuteczne cofnięcie wniosku oznacza uzyskanie zgody prokuratora lub sądu, a decyzja taka jest każdorazowo uzależniona od okoliczności konkretnej sprawy. Organ uprawniony do wyrażenia zgody, podejmując decyzję, uwzględnia zarówno interes pokrzywdzonego, jak i interes publiczny. Należy podkreślić, że jeśli cofnąłeś wniosek, to nie będziesz mógł go złożyć ponownie.

Do najbardziej typowych przestępstw, w wypadku których ściganie sprawców jest uzależnione od złożenia wniosku o ściganie przez osobę pokrzywdzoną, należą:

- naruszenie czynności narządu ciała lub spowodowanie rozstroju zdrowia, gdy sprawca będący osobą najbliższą dla pokrzywdzonego, działa nieumyślnie (art. 157 § 5 k.k.);
- nieumyślne narażenie człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu (art. 160 § 5 k.k.);
- narażenie innej osoby na zarażenie wirusem HIV, chorobą weneryczną, zakaźną, ciężką chorobą nieuleczalną lub realnie zagrażającą życiu (art. 161 § 3 k.k.);
- nieumyślne spowodowanie wypadku komunikacyjnego, w którym obrażenia ciała odniosła tylko osoba najbliższa (art. 177 § 3 k.k.);
- groźba karalna (art. 190 § 2 k.k.);

- wykonanie zabiegu leczniczego bez zgody pacjenta (art. 192 § 2 k.k.);
- uporczywe uchylanie się od obowiązku alimentacyjnego (art. 209 § 2 k.k.);
- kradzież mienia na szkodę osoby najbliższej (art. 278 § 4 k.k.);
- kradzież z włamaniem na szkodę osoby najbliższej (art. 279 § 2 k.k.);
- przywłaszczenie mienia na szkodę osoby najbliższej (art. 284 § 4 k.k.);
- kradzież impulsów telefonicznych na szkodę osoby najbliższej (art. 285 § 2 k.k.);
- oszustwo na szkodę osoby najbliższej (art. 286 § 4 k.k.);
- uszkodzenie mienia (art. 288 § 4 k.k.);
- zabór pojazdu w celu jego krótkotrwałego użycia na szkodę osoby najbliższej (art. 289 § 5 k.k.);
- niektóre przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, jeżeli pokrzywdzonym nie jest Skarb Państwa itp.

Jeżeli pokrzywdzony przestępstwem wymagającym złożenia wniosku o ściganie karne jest osobą małoletnią, policjant przyjmie taki wniosek od jego przedstawiciela ustawowego lub osoby, pod której stałą opieką małoletni pozostaje – z reguły jest to rodzic. Jeżeli osoba ta odmawia złożenia wniosku o ściganie w imieniu małoletniego (lub sama jest sprawcą przestępstwa na jego szkodę), Policja niezwłocznie występuje do sądu opiekuńczego o wydanie zgody w przedmiocie wniosku. Sąd opiekuńczy podejmie tę decyzję, kierując się przede wszystkim dobrem małoletniego.

Policja nie może przyjąć wniosku o ściganie od osoby ubezwłasnowolnionej całkowicie lub częściowo – nawet, gdy jest ona pełnoletnia. W przypadku osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej całkowicie, wniosek może złożyć jej opiekun. W przypadku osoby pełnoletniej ubezwłasnowolnionej częściowo – wyznaczony kurator.

Odrębną kwestią jest sytuacja, gdy padłeś ofiarą przestępstwa ujętego wprawdzie w kodeksie karnym, lecz ściganego jedynie w trybie prywatnoscargowym, to znaczy z oskarżenia prywatnego. Poinformuje Cię o tym policjant przyjmujący Twoje zawiadomienie. Wówczas, od Policji możesz oczekiwać jedynie sporządzenia protokołu przyjęcia ustnej skargi oraz – w razie potrzeby – zabezpieczenia śladów i dowodów. Twoją skargę Policja przekaze do sądu rejonowego właściwego dla miejsca popełnienia przestępstwa i tam będzie ona rozpatrzona. Zostaniesz również poinformowany, że w sprawach z oskarżenia prywatnego wszczęcie postępowania sądowego jest uzależnione od wniesienia opłat sądowych.

Do przestępstw ściganych jedynie z oskarżenia prywatnego należą: naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający poniżej 7 dni i będący skutkiem działania nieumyślnego (art. 157 § 2 i 3 k.k.), zniesławienie (art. 212 k.k.), znieważenie (art. 216 k.k.), naruszenie nietykalności cielesnej (art. 217 k.k.).

W dniu 12 marca 2007 r. weszły w życie przepisy dotyczące postępowania przyspieszonego. Zgodnie z nowelizacją obowiązującej procedury, niektóre przestępstwa, wcześniej ścigane jedynie na podstawie Twojej prywatnej skargi, teraz są ścigane w trybie publicznoskargowym. Dotyczy to np. umyślnych przestępstw przeciwko zdrowiu, wolności, czci i nietykalności cielesnej jeżeli miały one **charakter chuligański**. Pojęcie „charakter chuligański” zostało zdefiniowane w art. 115 § 21 k.k.: „(...) jeżeli sprawca działa publicznie i bez powodu albo z oczywiście błahego powodu, okazując przez to rażące lekceważenie porządku prawnego”.

6. Zgłoszenie anonimowe

Jednym z różnorodnych sposobów poinformowania o przestępstwie jest anonim: informacja, której autor nie jest znany i – prawdopodobnie – taki chce pozostać. Forma złożenia anonimu też może być różna: informacja telefoniczna bez podania danych osobowych, informacja w formie pisemnej – bez podpisu, z podaniem nieprawdziwych danych personalnych lub też celowo nieczytelnie podpisana.

Każda informacja, w tym anonimowa, traktowana jest przez Policję jednakowo poważnie.

Praktyka dowodzi przy tym, że zgodność poszczególnych anonimów z rzeczywistością wykazuje dużą rozpiętość. Z jednej strony, występują anonimy zawierające nieprawdziwe informacje, najczęściej powodowane chęcią dokuczenia komuś, zaszkodzenia, skierowania na niego uwagi organów ścigania. Z drugiej zaś strony, zdarzają się anonimy rzeczywiście zawiadamiające o popełnieniu przestępstwa, czasami bardzo poważnego. Pomimo tej rozpiętości lub właśnie ze względu na nią, policjanci nigdy nie ignorują doniesień anonimowych, lecz uważnie weryfikują ich treść.

Podstawą prawną sprawdzania okoliczności zawartych w anonimie jest art. 14 Ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji³, zgodnie z którym w granicach swych zadań Policja w celu rozpoznawania, zapobiegania i wykrywania przestępstw oraz wykroczeń wykonuje czynności: operacyjno-rozpoznawcze, dochodzeniowo-śledcze i administracyjno-porządkowe. Sprawdzenie danych zawartych w anonimie może być dokonane zarówno w drodze czynności operacyjnych, jak i w ramach postępowania sprawdzającego, określonego w art. 307 k.p.k. Dopiero wyniki sprawdzenia dają podstawę do podjęcia decyzji o wszczęciu postępowania przygotowawczego.

Sam fakt złożenia anonimu zazwyczaj nie uruchamia automatycznie procedury organów ścigania. Zawsze bowiem zachodzi konieczność sprawdzenia uzyskanych informacji i przeprowadzenia wielu czynności uzupełniających.

7. Jakie prawa przysługują Ci w związku ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?

Problematyka praw ofiary to kwestia niezwykle istotna, a przy tym bardzo obszerna, omówimy ją zatem w odrębnym opracowaniu poświęconym wyłącznie temu zagadnieniu. W niniejszym rozdziale przedstawiamy jedynie kilka podstawowych informacji, odnoszących się bezpośrednio do czynności składania zawiadomienia o przestępstwie.

Od momentu, w którym złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, przysługują Ci pewne prawa. Jeżeli nie jesteś pokrzywdzonym przestępstwem, o którym zawiadomiłeś, nie jesteś stroną postępowania i Twoje prawa są ograniczone. Sprowadzają się głównie do konieczności poinformowania Cię o kluczowych rozstrzygnięciach: decyzji o wszczęciu postępowania przygotowawczego, decyzji o odmowie jego wszczęcia albo o umorzeniu śledztwa. Najdalej po upływie

³ Dz. U. z 2002 r. Nr 7, poz. 58 z późn. zm. (t.j. Dz. U. z 2011 r. Nr 287, poz. 1687, ze zm.).

6 tygodni od daty złożenia zawiadomienia o przestępstwie otrzymasz pisemne powiadomienie o wszczęciu postępowania przygotowawczego w tej sprawie lub o odmowie jego wszczęcia. Jeśli w tym czasie nie uzyskasz żadnego powiadomienia, możesz złożyć zażalenie do prokuratora.

Jeżeli natomiast jesteś pokrzywdzonym albo jeśli nie będąc pokrzywdzonym złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie i wskutek tego przestępstwa doszło do naruszenia Twoich praw przysługuje Ci zażalenie na postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia albo śledztwa (art. 306 § 1 w zw. z art. 325a § 2 k.p.k.).

Jeżeli jesteś jednocześnie pokrzywdzonym, przed pierwszym przesłuchaniem zostaniesz pouczone o posiadaniu statusu strony procesowej w postępowaniu przygotowawczym oraz o wynikających z tego Twoich uprawnieniach i obowiązkach. Zostanie Ci wręczone „Pouczenie o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym”⁴.

To bardzo ważne, abyś spokojnie zapoznał się z tym dokumentem. Na bieżąco pytaj przesłuchującego Cię policjanta o wszystko, czego nie rozumiesz (jego obowiązkiem jest udzielić Ci wyczerpujących informacji). Otrzymasz też jeden egzemplarz „Pouczenia”, abyś zawsze mógł do niego wrócić. Pytania odnoszące się do Twoich praw możesz zadawać na każdym etapie prowadzonej sprawy.

Za **pokrzywdzonego** uznaje się:

- a) **osobę fizyczną** – każdego człowieka, który od chwili urodzenia posiada zdolność prawną (może być podmiotem praw i obowiązków); oznacza to, że sam fakt zaistnienia przestępstwa powoduje przyznanie statusu pokrzywdzonego osobie, na szkodę której zostało ono popełnione; pokrzywdzonym można stać się w każdym wieku; pełnoletność pokrzywdzonego skutkuje uzyskaniem przez niego pełnej zdolności do czynności prawnych, co umożliwia samodzielne, aktywne uczestnictwo w procesie karnym;
- b) **osobę prawną** – Skarb Państwa oraz jednostki organizacyjne, które z mocy przepisów szczególnych uzyskały osobowość prawną (np. przedsiębiorstwa państwowe, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjne, spółdzielnie, fundacje);
- c) **instytucję państwową, samorządową lub społeczną** – nie muszą one mieć osobowości prawnej (jednostka organizacyjna uzyskuje osobowość prawną z chwilą jej wpisu do właściwego rejestru, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej – art. 37 § 1 k.c.⁵); prawa wymienionych instytucji mogą być wykonywane przez organy kontroli państwowej (np. przez Najwyższą Izbę Kontroli, Rzecznika Praw Obywatelskich, Krajową Radę Radiofonii i Telewizji, Państwową Inspekcję Pracy, organy kontroli skarbowej), jeżeli w trakcie wykonywania swojej działalności ujawniły przestępstwo lub wystąpiły o wszczęcie postępowania; wykonywanie praw instytucji pokrzywdzonej przez organy kontroli państwowej jest dopuszczalne, gdy organy pokrzywdzonej instytucji nie wykazują aktywności w tym zakresie.

Wyżej wymienione podmioty są pokrzywdzonymi, jeżeli **dobro prawne** (zdrowie, życie, mienie, cześć, nieetykalność cielesna itd.) któregośkolwiek z nich **zostało bezpośrednio naruszone** (to znaczy, gdy sprawca przestępstwa godził w dobro pokrzywdzonego i spowodował jego uszczerbek poprzez np. kradzież, pobicie, pomówienie) **lub było zagrożone przestępstwem** (to

⁴ Wzór pouczenia wprowadziło rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 27 maja 2014 r. w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym (Dz. U. poz. 739).

⁵ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. z 2014 poz. 121 z późn. zm.).

znaczy, gdy sprawcy nie udało się bezpośrednio naruszyć jakiegoś dobra prawnie chronionego, ale usiłował to uczynić – co wiązało się z realnym zagrożeniem tego dobra).

Na mocy art. 299 § 1 k.p.k., pokrzywdzony **jest stroną** w postępowaniu przygotowawczym. Jeżeli pokrzywdzonym jest małoletni, osoba ubezwłasnowolniona całkowicie lub częściowo, jego prawa wykonuje przedstawiciel ustawowy albo osoba, pod której stałą opieką pokrzywdzony pozostaje (art. 51 § 2 k.p.k.).

Warunkiem uzyskania pełnej zdolności do czynności prawnych, pozwalającej na samodzielne działanie we własnym imieniu w toku postępowania karnego, jest ukończenie 18 roku życia. Jeżeli jednak przestępstwo zostało popełnione na szkodę osoby małoletniej, jest ona reprezentowana przez jednego z rodziców, kuratora lub opiekuna (czyli przedstawiciela ustawowego) albo przez osobę, pod której stałą opieką pozostaje (może to być osoba, której sąd opiekuńczy powierzył wychowanie małoletniego).

Ubezwłasnowolnienie (całkowite lub częściowe) może być orzeczone przez sąd z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, np. z powodu nadużywania alkoholu, uzależnienia od środków odurzających lub psychotropowych. W celu właściwego zabezpieczenia interesów tej grupy osób, ustawodawca określił konieczność ich reprezentacji przez przedstawiciela ustawowego (dla ubezwłasnowolnionego całkowicie jest to opiekun, zaś dla ubezwłasnowolnionego częściowo – kurator) albo przez osobę, pod której stałą opieką pozostają.

Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba nieporadna, która ze względu na wiek lub stan zdrowia nie jest w stanie w sposób pełny realizować przysługujących jej uprawnień, to prawa te może wykonywać osoba, pod której opieką pokrzywdzony pozostaje (art. 51 § 3 k.p.k.).

W razie śmierci pokrzywdzonego, prawa, które by mu przysługiwały, mogą wykonywać osoby najbliższe, a w wypadku ich braku lub nieujawnienia – prokurator działający z urzędu (art. 52 k.p.k.). **Osobę najbliższą** definiuje przepis art. 115 § 11 k.k. Zgodnie z nim, do kręgu osób najbliższych zaliczamy:

- małżonków;
- wstępnych (rodziców, dziadków, pradiadków itd.);
- zstępnych (dzieci, wnuki, prawnuki itd.);
- rodzeństwo (w tym także przyrodnie);
- powinowatych w tej samej linii lub stopniu (ojczyma, macochę, zięcia, synową, pasierba, pasierbicę);
- osoby pozostające w stosunku przysposobienia oraz ich małżonków (dzieci adoptowane, rodziców adopcyjnych);
- osoby pozostające we wspólnym pożyciu (konkubenta, konkubinę).

Niezależnie od tego, kto jest pokrzywdzonym w sprawie, każda osoba mająca kontakt z funkcjonariuszem Policji ma pełne prawo oczekiwać godnego traktowania, szacunku, dyskrecji oraz kultury. Ma także prawo do uzyskania fachowej pomocy medycznej (jeśli jej potrzebuje) oraz – o ile to możliwe – do wsparcia ze strony policyjnego psychologa.

8. Jakie obowiązki wiązą się ze złożeniem zawiadomienia o przestępstwie?

Jeżeli złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, musisz liczyć się z faktem, że tym samym przyjąłeś na siebie pewne obowiązki. Będzie ich więcej w sytuacji, gdy jednocześnie jesteś pokrzywdzonym lub/i świadkiem przestępstwa .

Świadek ma obowiązek stawić się na każde wezwanie organu prowadzącego postępowanie (art. 177 § 1 k.p.k.). Na świadka, który bez usprawiedliwienia nie stawił się na wezwanie organu prowadzącego postępowanie albo bez zezwolenia tego organu oddalił się z miejsca czynności przed jej zakończeniem lub bezpodstawnie uchyła się od złożenia zeznań, można nałożyć karę pieniężną w wysokości do 10 000 złotych, a ponadto zarządzić jego zatrzymanie i przymusowe doprowadzenie (art. 285 § 1 i 2 k.p.k.).

Jeżeli karalność czynu zależy od stanu zdrowia pokrzywdzonego, nie może on sprzeciwić się oględzinom ciała i badaniom lekarskim, niezwiązanym z zabiegiem chirurgicznym lub obserwacją w zakładzie leczniczym (art. 192 § 1 k.p.k.). W przypadku zaistnienia wątpliwości co do stanu psychicznego pokrzywdzonego, jego stanu rozwoju umysłowego, zdolności postrzegania lub odtwarzania przez niego spostrzeżeń, sąd lub prokurator może zarządzić jego przesłuchanie z udziałem biegłego lekarza lub biegłego psychologa (art. 192 § 2 k.p.k.).

W celu ograniczenia kręgu osób podejrzanych lub ustalenia wartości dowodowej ujawnionych śladów, od pokrzywdzonego można pobrać odciski daktyloskopijne, wymaz ze śluzówki policzków, włosy, ślinę, próby pisma, zapach, wykonać fotografię osoby lub dokonać utrwalenia głosu (art. 192a § 1 k.p.k.).

Pokrzywdzony, przebywający za granicą, ma obowiązek wskazać adresata dla doręczeń w kraju, czyli osobę upoważnioną do odbioru korespondencji. Jeśli tego nie zrobi, pismo zostanie wysłane na ostatnio znany adres w kraju albo – jeżeli takiego adresu nie ma – będzie załączone do akt sprawy i uznane za doręczone (art. 138 k.p.k.).

Jeżeli pokrzywdzony zmieni miejsce zamieszkania lub pobytu i nie poda Policji nowego adresu, pismo zostanie wysłane na poprzedni adres i uznane za doręczone (art. 139 § 1 k.p.k.).

9. Odpowiedzialność karna za nieprawdziwe zawiadomienie

Przed złożeniem zawiadomienia o przestępstwie – w rozmowie z policjantem – zostaniesz pouczony o treści dwóch ważnych przepisów kodeksu karnego. Jest to art. 238 k.k., przewidujący odpowiedzialność karną za zawiadomienie organów ścigania o niepopelnionym przestępstwie oraz art. 234 k.k., który określa odpowiedzialność karną za fałszywe oskarżenie innej osoby o popełnienie przestępstwa.

Jeżeli Twoje zawiadomienie o przestępstwie ma formę protokolarną (pisałeś o tym wcześniej) i jednocześnie składasz zeznania jako świadek, dowiesz się również o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań lub zatajenie prawdy (art. 233 § 1 k.k.).

Może się zdarzyć, że pouczenie o treści tych artykułów przyjmiesz z obawą, gdyż sam masz wątpliwości, czy przestępstwo na pewno nastąpiło lub masz przypuszczenia co do osoby sprawcy, ale nie jesteś tego pewien.

Przykładem pierwszej wskazanej sytuacji może być stwierdzenie braku portfela lub dokumentów po wyjściu z autobusu – nie jesteś wówczas pewien, czy je zgubiłeś, czy też padłeś ofiarą kradzieży kieszonkowej. Przykładem drugiej sytuacji może być przebicie opon w Twoim samochodzie (uszkodzenie mienia) po tym, gdy wcześniej widziałeś obserwującego samochód mężczyznę znanego Ci z widzenia. Zastanawiasz się wtedy, czy powiedzieć o swych podejrzeniach, by nie narazić się na odpowiedzialność karną za fałszywe oskarżenie. Otóż, w obydwu przypadkach powinieneś poinformować Policję o swoich odczuciach.

Warto, abyś wiedział, że odpowiedzialność karna w wymienionych sytuacjach przewidziana jest tylko wtedy, gdy ktoś świadomie wprowadził w błąd Policję lub prokuratora.

Nie poniesiesz odpowiedzialności, jeśli Twoje zawiadomienie o niepopelnionym przestępstwie lub fałszywe oskarżenie innej osoby wynikało z błędnego przekonania, które powziąłeś na podstawie okoliczności towarzyszących zdarzeniu (przez to wyciągnąłeś mylne wnioski co do zaistnienia przestępstwa lub co do jego ewentualnego sprawcy).

Dlatego ważne jest, aby Twoja relacja o zdarzeniu była pełna i wyczerpująca, abyś powiedział wszystko, co wiesz na temat okoliczności popełnienia przestępstwa, nie obawiając się odpowiedzialności karnej w związku z przedstawieniem swoich uzasadnionych podejrzeń co do sprawcy. Przyjęcie takiej taktyki od początku sprawy pomoże właściwie ukierunkować działania organów ścigania i na pewno zwiększy ich skuteczność.

Warto powiedzieć, co zrobić, gdy po złożeniu zawiadomienia zorientowałeś się, że przestępstwo faktycznie nie nastąpiło, np. odnalazłeś w domu dokumenty, co do których byłeś przekonany, że zostały skradzione. Powinieneś wówczas niezwłocznie powiadomić o tym fakcie jednostkę Policji, prowadzącą Twoją sprawę. Jeżeli nie jest to możliwe (przebywasz daleko poza tym miejscem), zgłoś się do najbliższej jednostki Policji. Takie działanie spowoduje wyrejestrowanie Twoich dokumentów z policyjnych baz danych, gdzie figurują jako „utracone” i „poszukiwane” (dane te wprowadzono bezpośrednio po złożeniu przez Ciebie zawiadomienia). W przeciwnym wypadku, używając w różnych urzędowych sytuacjach własnych dokumentów opatrzonych klauzulą „poszukiwane”, napotkasz istotne trudności.

W związku z ewentualnym odnalezieniem dokumentów (czy też inną ważną zmianą w porównaniu ze stanem faktycznym opisanym w protokole przyjęcia ustnego zawiadomienia o przestępstwie), będziesz musiał złożyć krótkie zeznanie. Nie wystarczy, że fakt ten zgłoszisz bezpośrednio ustnie czy też poinformujesz o nim telefonicznie – Policja nie może reagować na takie zgłoszenia, w Twoim imieniu mógłby przecież zadzwonić złodziej.

Składając zeznania jako świadek, zostaniesz poinformowany przez przesłuchującego Cię policjanta o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań lub zatajenie prawdy. Wystarczy, że zawsze będziesz mówił prawdę (całą!), zgodnie z aktualnie posiadaną wiedzą, a na pewno nie poniesiesz żadnej odpowiedzialności za swoje słowa.

Pamiętaj, że działania Policji nie są ukierunkowane na przyłapanie Cię na kłamstwie, lecz na ujęcie sprawcy przestępstwa, o którym złożyłeś zawiadomienie. Jeżeli jednak Twoja relacja o zdarzeniu jest niespójna, nielogiczna i niewiarygodna – Policja będzie chciała się dowiedzieć, dlaczego?

10. Porady praktyczne

Poniżej prezentujemy kilka praktycznych wskazówek, jak najlepiej postąpić w określonych sytuacjach. Jeżeli zastosujesz się do tych rad, pomożesz organom ścigania oraz sobie, umożliwiając Policji szybką i skuteczną reakcję.

Jeżeli **ukradziono Ci samochód**, nie zastanawiaj się, która jednostka Policji będzie właściwa ze względu na miejsce zdarzenia, by tam złożyć protokolarne zawiadomienie o przestępstwie.

Natychmiast powiadom najbliższą jednostkę Policji w dowolny możliwy sposób: zadzwoń, zgłoś to napotkanemu patrolowi, zatrzymaj przejeżdżający radiowóz itp.

Jeżeli w wyniku czynu zabronionego utraciłeś jakieś przedmioty, np. **sprzęt RTV, rower, telefon komórkowy**, idąc do jednostki Policji w celu złożenia zawiadomienia o przestępstwie, zabierz ze sobą dokumenty, na podstawie których można ustalić cechy identyfikacyjne (numery fabryczne) tych przedmiotów. Umożliwi to niezwłoczne zarejestrowanie ich w policyjnej bazie rzeczy utraconych, co znacznie zwiększa szanse na odzyskanie. Dane te możesz również przekazać w późniejszym terminie, jeśli nie dysponujesz nimi od razu.

Jeśli straciłeś przedmioty nieposiadające oznaczeń numerycznych (np. obrazy), ale masz ich zdjęcia – zabierz je ze sobą, zostaną włączone do akt sprawy.

Składając zawiadomienie o przestępstwie, podaj wszystkie informacje, które mogą być pomocne organom ścigania w wykryciu sprawcy, w tym **dane ewentualnych świadków**. Jeżeli nie znasz ich tożsamości, możesz powiedzieć, że świadkiem był np. mężczyzna z pobliskiego kiosku, który podjął próbę samodzielnego zatrzymania sprawcy. Na podstawie tak przekazanych informacji, Policja ustali personalia świadka i przyjmie od niego zeznania w Twojej sprawie. Przekaż także wszelkie inne informacje, które mogą być przydatne, np. na temat rozmieszczenia kamer, ochrony budynku itp.

Jeżeli w wyniku przestępstwa **odniosłeś obrażenia** i udzielano Ci pomocy medycznej, zabierz ze sobą wszystkie związane z tym dokumenty. Dostarczą one Policji ważnych informacji na temat charakteru Twoich obrażeń, zakresu i rodzaju udzielonej Ci pomocy, lekarza, który udzielał tej pomocy. Dokumenty będą też mieć znaczenie dla wstępnej kwalifikacji czynu (określenia, jakiego przestępstwa padłeś ofiarą).

Jeżeli masz taką możliwość, postaraj się do czasu przyjazdu funkcjonariuszy Policji zabezpieczyć przed zniszczeniem wszystkie dowody i ślady, które pozostawił sprawca. Czasem zabezpieczenie śladów może polegać na bardzo prostej czynności, np. gdy przy altanie, do której dokonano włamania, znajdziesz zgubione przez sprawcę rękawiczki, wystarczy przykryć je czymś, by nie padał na nie deszcz lub śnieg. **Nigdy niczego nie sprzątaj i nie zmieniaj położenia** żadnych przedmiotów!

Zaufaj policjantom, którzy wykonują czynności w związku z Twoim zgłoszeniem. Jeżeli masz wątpliwości, dlaczego coś robią lub przeciwnie – dlaczego czegoś nie robią, po prostu zapytaj. W szczególności nie bój się pytać o swoje prawa i obowiązki. Dowiedz się też, jak ewentualnie sam, możesz pomóc.

Oprócz pospolitej przestępczości kryminalnej, istnieje dużo innych czynów prawnie zabronionych, w których pokrzywdzonym może stać się każdy.

Rozwój technologii informatycznych sprzyja dokonywaniu **przestępstw z wykorzystaniem Internetu**. Dotyczy to zarówno sfery kryminalnej (oszustwa komputerowe), jak też wykorzystania nowoczesnych technologii do ataków na systemy informatyczne czy kradzieży danych.

W związku z rozwojem technologii teleinformatycznych, z dostępnością usług w zakresie bankowości elektronicznej, nowymi możliwościami przeprowadzania transakcji finansowych i handlowych w Sieci, istnieje zagrożenie **przestępstwami komputerowymi**. Wynikają one z przeświadczenia o anonimowości sprawcy i łatwości podszywania się pod inną osobę lub firmę. Każde tego typu działanie pozostawia jednak wirtualne ślady, pozwalające na identyfikację sprawcy oraz ustalenie mechanizmów przestępczego działania.

W przypadku przestępczości z wykorzystaniem Internetu, szybkość powiadomienia Policji jest szczególnie istotna. Charakter śladów „cyberprzestępstw”, dynamika ich zmian oraz łatwość i szybkość zacierania, wymuszają natychmiastową reakcję po stwierdzeniu przestępstwa.

W trakcie surfowania po Internecie, czy to w domu, czy w kafejce internetowej, możesz natknąć się na różne **treści pornograficzne**. Musisz wiedzieć, że już samo publiczne prezentowa-

nie takich treści w sposób narzucający ich odbiór osobie, która tego sobie nie życzy jest karalne (art. 202 § 1 k.k.). Przeglądając strony internetowe możesz natknąć się również na **pornografię dziecięcą**. Nie tylko w przypadku produkowania, utrwalania i publicznego prezentowania treści pornograficznych z udziałem małoletniego albo treści pornograficznych związanych z prezentowaniem przemocy lub posługiwaniem się zwierzęciem, internauta ponosi odpowiedzialność karną, ale **również w przypadku samego sprowadzania, przechowywania lub posiadania takich treści** (art. 202 § 3 k.k.). Odrębnym, surowo karanym przestępstwem jest sprowadzanie, przechowywanie i posiadanie **treści pornograficznych z udziałem małoletniego poniżej lat 15** (art. 202 § 4a k.k.).

W przypadku, gdy w zasobach Internetu natrafisz na treści pornograficzne pojawiające się bez ostrzeżenia lub na pornografię dziecięcą, wówczas powinienes o tym fakcie powiadomić najbliższą jednostkę Policji.

Nie ściągać jednak na swój komputer żadnych znalezionych obrazów lub filmów, gdyż jest to nielegalne. Zapisz jedynie lub skopiuj link (skrót) do strony internetowej zawierającej zakazane prawem treści. Zapamiętaj lub zapisz sobie dokładną datę i godzinę natrafienia na nielegalne treści (w miarę możliwości z dokładnością do minuty i sekund).

Zapamiętaj także miejsce oraz komputer, z którego łączyłeś się z Internetem.

Jeśli w posiadanie wiedzy o zakazanych treściach wejdiesz na portalach społecznościowych, forach dyskusyjnych lub za pomocą komunikatorów internetowych, ważne jest podanie logów, haseł dostępu, nicków oraz daty i dokładnej godziny łączenia się z Internetem.

Nie bez znaczenia będą również inne informacje dotyczące na przykład okoliczności zdarzenia, tego, kto pierwszy nawiązał kontakt itp.

Wszystkie uzyskane informacje podaj policjantowi, którego będziesz zawiadamiać o przestępstwie. Postaraj się również szczegółowo odpowiedzieć na zadane pytania.

Jeśli zdarzy się, że nie będziesz chciał, z różnych powodów, osobiście zawiadomić Policji o pornografii w Internecie, możesz to zrobić anonimowo, m.in. na stronie **Dyżurnet.pl**, która jest krajowym punktem kontaktowym, tzw. hotline, przyjmującym od użytkowników zgłoszenia dotyczące nielegalnych treści w Internecie. Hotline działa przy Naukowej i Akademickiej Sieci Komputerowej (NASK) w ramach programu Komisji Europejskiej *Safer Internet* pod następującym adresem: <http://dyzurnet.pl/>.

Będąc użytkownikiem Internetu, możesz stać się pokrzywdzonym (świadkiem) przestępstwem **naruszenia praw autorskich**, np. gdy treści, których jesteś autorem, zostały rozpowszechnione za pośrednictwem stron internetowych bez Twojej wiedzy i zgody. Właściwym postępowaniem w tej sytuacji będzie skopiowanie strony (o ile to Ty jesteś autorem tych treści) z uwidocznieniem treści utworu lub też tytułu wraz z danymi internetowymi.

Naruszenie praw autorskich to przestępstwo ścigane na wniosek pokrzywdzonego (z urzędu ścigane są takie sytuacje, gdy sprawca z naruszania praw autorskich uczynił stałe źródło dochodu albo taką działalność przestępną organizuje lub nią kieruje). Zawiadamiając Policję o takim zdarzeniu, trzeba przedłożyć wszelkie materiały potwierdzające autorstwo dzieła, wyłączność praw do dzieła i ewentualnie pełnomocnictwa.

W sieci zdarzają się **oszustwa z wykorzystaniem aukcji internetowych**.

Osuźci wystawiają ofertę sprzedaży towaru, otrzymują za niego pieniądze, lecz nie wysyłają właściwego przedmiotu, ale jego atrapę lub produkt niezgodny z opisem (uszkodzony).

Zazwyczaj osoba, która została pokrzywdzona, początkowo we własnym zakresie nawiązuje kontakt z nieuczciwym kontrahentem, aby odzyskać utracone pieniądze lub otrzymać właściwy towar. Śle monity, a gdy okazuje się to nieskuteczne, informuje o zdarzeniu portal pośredniczący w aukcji.

Ze wszystkich własnych działań podejmowanych w celu odzyskania pieniędzy lub uzyskania towaru, pokrzywdzony powinien sporządzić notatki i pozostawić dla siebie ich kopie. Korespondencję elektroniczną należy pozostawić w formie elektronicznej. Składając zawiadomienie o takim zdarzeniu, szczególnie powinien zadbać o dane dotyczące przebiegu samego przestępstwa: datę zakończenia, numer aukcji, przedmiot aukcji, jej przebieg, wysokość wylicytowanej kwoty, termin i sposób płatności, wszelkie dane kontaktowe nieuczciwego kontrahenta (nick sprawcy oszustwa oraz jego adres e-mail, numer telefonu, adres tradycyjny – korespondencja e-mail powinna być zapisana w formie elektronicznej, np. w formacie *.eml). Przydadzą się również wydruki ponaśleń i ewentualnej korespondencji z tym związanej. Jeśli pokrzywdzony rozmawiał telefonicznie z nierzetelnym sprzedawcą, powinien zanotować datę i czas przeprowadzonej rozmowy, a także jej przebieg. Należy zachować zapisy rozmów poprzez komunikatory internetowe i SMS-y.

Ważny jest też sposób dokonania zapłaty – przelew na konto bankowe czy płatność za pobraniem.

Przestępstwa można również dokonać za pośrednictwem wiadomości przekazywanych w formie **SMS-ów, MMS-ów, e-maili** lub za pomocą **komunikatora internetowego** (Tlen, Skype, Gadu-Gadu itp.) – są to np. groźby karalne (art. 190 k.k.), stalking (art. 190a k.k.), rozpowszechnianie wizerunku nagiej osoby (art. 191a k.k.). Jeżeli jesteś pokrzywdzonym (lub świadkiem) takiego przestępstwa, nie kasuj wiadomości, tylko przekaz ją Policji.

Czasem zdarza się, że pokrzywdzony lub ktoś w jego imieniu próbuje samodzielnie ustalić sprawcę – zanim powiadomi o tym Policję – poprzez wysłanie e-maila (SMS-a) na adres, z którego nadeszły treści zabronione, ewentualnie poprzez dalszą wymianę korespondencji. W takim wypadku, składając zawiadomienie, powinien powiadomić Policję o wszystkich krokach, które poczynił. Uzyskane informacje Policja powinna przetworzyć jak najszybciej, dlatego ważny jest czas reakcji pokrzywdzonego.

Innym przestępstwem komputerowym jest **falszowanie dokumentów**. Może się ono odbywać z użyciem komputera (falszowanie materialne) lub polegać na falszowaniu dokumentu elektronicznego. Istota falszowania materialnego sprowadza się do opracowania dokumentu, np. zaświadczenia, licencji, koncesji, w formie elektronicznej, w formacie Word, Excel, CorelDraw itd., wydrukowania go i dalszego wykorzystania jako dokumentu autentycznego (np. do uzyskania kredytu bankowego, przy przekraczaniu granicy, w trakcie kontroli drogowej).

Falszowanie dokumentów elektronicznych może polegać również na stworzeniu strony ładująco podobnej do strony banku lub innej instytucji finansowej w celu uzyskania danych, numerów PIN i kart bankomatowych czy haseł dostępu do elektronicznych rachunków bankowych (*phishing*). W przypadku korzystania z bankowości elektronicznej, należy skontaktować się z bankiem, który prowadzi dane konto, a także zgłosić Policji fakt kradzieży. W takich przypadkach czas ma ogromne znaczenie i działa na niekorzyść pokrzywdzonego. Osoba pokrzywdzona powinna udostępnić komputer, z którego loguje się do banku, w celu zabezpieczenia ewentualnych śladów znajdujących się na dysku twardym. Komputer ten powinien znajdować się w niezmiennym stanie. Nie należy wykonywać na nim żadnych czynności, to znaczy nie wolno kasować ani instalować jakichkolwiek danych, ponieważ działania te mogą doprowadzić do zniszczenia śladów popełnionego przestępstwa. Śladami takimi będą np. pliki złośliwego oprogramowania, pochodzące najczęściej z Internetu, służące do wykradania poufnych danych dostępowych do kont oraz innych cennych z punktu widzenia pokrzywdzonego informacji, a także wszelkiego rodzaju „robaki”, „malware”, programy szpiegujące czynności wykonywane przez użytkownika, których autorzy i osoby je rozpowszechniające kierują się chęcią zdobycia określonych informacji. Są to najczęściej dane dostępowe do kont osobistych obsługiwanych przy wykorzystaniu bankowości elektronicznej.

Odrębnym problemem są **włamania do serwera, ataki na integralność systemu** (art. 268 k.k., 268a k.k., 269 k.k., 269a k.k., 269b k.k., 287 k.k.). W tym przypadku, składając

zawiadomienie o przestępstwie, pokrzywdzony musi określić, kto miał uprawnienia do modyfikacji systemu, w jakim zakresie prowadzona jest działalność gospodarcza lub inna (np. oświatowa) z wykorzystaniem systemu informatycznego, który stał się przedmiotem nadużycia. Ważne będą informacje, na czym polegają straty: czy obejmują wyłącznie koszty przywrócenia funkcjonowania systemu, czy też można wykazać utratę dobrego wizerunku firmy lub instytucji oraz udowodnić, że przez to nie osiągnie ona spodziewanych korzyści w przyszłości.

Należy dokładnie opisać sytuację, w której pokrzywdzony (administrator sieci) stwierdził wystąpienie nadużycia: dokładny czas, zapisy dotyczące logowania się lub prób włamań do atakowanego serwera z zewnątrz, opis skutków widocznych w systemie, np. spowolnienie działania systemu, zawieszenie itd. Składający zawiadomienie o przestępstwie powinien podać, jakie działania zabezpieczające podjął bezpośrednio po stwierdzeniu naruszenia systemu – należy je zrekonstruować. Działaniami tymi mogły być np.: zastosowanie programu antywirusowego, odtworzenie kopii bezpieczeństwa, przekierowanie połączeń na inny adres IP, wynajęcie zewnętrznej firmy serwisującej. Ważne będzie wykazanie, czy ingerencja w system mogła być w istocie fazą przygotowania do innego przestępstwa (zbieranie danych do późniejszego wykorzystania z użyciem innego komputera i w innym czasie), czy też celem nadużycia było wyrządzenie szkody w danej chwili. Oprócz wersji papierowej (wydruki, dokumenty, kserokopie), do zawiadomienia o przestępstwie należy dołączyć nośnik z wersją elektroniczną tych materiałów.

Wiele się ostatnio słyszy w środkach masowego przekazu o **przestępstwach korupcyjnych**. Ze względu na charakter takich zdarzeń, szybkość powiadomienia organów ścigania jest niezwykle istotna. Wynika to przede wszystkim z zapisu zawartego w art. 229 § 6 k.k. – **nie podlega karze** sprawca przestępstwa łapownictwa czynnego (a więc **osoba wręczająca korzyść majątkową**), **jeżeli** korzyść majątkowa lub osobista albo ich obietnica zostały przyjęte przez osobę pełniącą funkcję publiczną, a **sprawca zawiadomił o tym fakcie organ powołany do ścigania przestępstw i ujawnił wszystkie istotne okoliczności przestępstwa, zanim organ ten o nim się dowiedział**. Oczywiście więc, że w dobrze pojętym własnym interesie prawnym (jeżeli spotkałeś się z taką sytuacją) jest zgłoszenie się do jednostki Policji i złożenie zeznania bezpośrednio po zdarzeniu, które w Twojej ocenie nosiło cechy korupcji.

Z propozycją korupcyjną może spotkać się nie tylko funkcjonariusz publiczny (urzędnik, policjant itp.). Każdy z nas, załatwiając jakąkolwiek sprawę w dowolnym urzędzie, może znaleźć się sytuacji, gdy urzędnik uzależni wydanie decyzji od stosownej „gratyfikacji” z naszej strony.

Jeżeli masz taką możliwość, postaraj się wówczas odwlec w czasie moment wręczenia łapówki, np. umów się na spotkanie za kilka dni, tłumacząc to brakiem gotówki. Natychmiast po zakończeniu rozmowy powinieneś zgłosić się do najbliższej jednostki i złożyć zawiadomienie o przestępstwie – pamiętaj, że sam fakt żądania od Ciebie łapówki stanowi przestępstwo. Jeżeli policjanci dojdą do wniosku, że sytuacja, w której się znalazłeś, wymaga przedsięwzięcia specjalnych środków, powinni Ci zapewnić kontakt z funkcjonariuszami **Wydziału do walki z Korupcją**, czyli komórki organizacyjnej Policji wyspecjalizowanej w ściganiu tego typu przestępstw.

Jeżeli jednak dojdzie do sytuacji, że wręczysz „łapówkę” urzędnikowi już podczas pierwszej rozmowy, musisz pamiętać o opisanej powyżej „klauzuli niekaralności” – jeżeli dołożysz należytej staranności, zgłosisz ten fakt Policji lub prokuraturze zanim organy te dowiedzą się o tym zdarzeniu z innych źródeł, nadal będziesz mógł skorzystać z uprawnień art. 229 § 6 k.k. i **nie poniesiesz odpowiedzialności karnej**.

Jeśli **prowadzisz działalność gospodarczą**, oprócz ryzyka handlowego, jesteś również narażony na wiele nieetycznych zachowań, w tym również na oszustwa ze strony innych osób i przedsiębiorstw. Oczywiście, nie każde zachowanie polegające na pobraniu towaru na przedłużony termin płatności jest oszustwem w sensie karnym. Organy ścigania przeanalizują dokumentację finansową zdarzenia gospodarczego (którą dostarczysz, składając zawiadomienie o takim przestępstwie), by ocenić, czy jedna ze stron umowy świadomie wprowadziła drugą w błąd bądź celowo działała na niekorzyść drugiej strony.

Niejednokrotnie problem stanowią trudne do interpretacji konstrukcje prawne zawarte w umowie. Przestępcze działanie polega także na przedkładaniu dokumentów finansowych z zawyżonymi wartościami po stronie przychodów i dochodów, nierzetelnych oświadczeń co do zobowiązań na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych czy urzędu skarbowego, dokumentów opisujących pozorne zobowiązania lub należności finansowe wpływające na bilans spółki oraz przedstawianiu fałszywych dokumentów dotyczących operacji bankowych, tak, by świadczyły o pozornej rzetelności strony kontraktu.

We wszystkich sprawach o **przestępstwa finansowe i oszustwa gospodarcze** najistotniejszą rolę w czynnościach organów ścigania odgrywają dowody z dokumentów. Utrata nawet jednego z nich (np. oświadczenia podatkowego, zaświadczenia) może negatywnie wpłynąć na ocenę całości zdarzenia. Dla celów złożenia zawiadomienia o przestępstwie należy więc odszukać i zgromadzić wszystkie dokumenty dotyczące transakcji lub umowy, a także pisma obrazujące przepływy finansowe, ponagląjące, wezwania do zapłaty itp. (łącznie z ewentualnymi notatkami, zapiskami z negocjacji, adnotacjami w kalendarzach itd.).

Posiadana przez Ciebie wiedza, którą sam oceniasz jako nieistotną, może okazać się znacząca z punktu widzenia osób prowadzących postępowanie przygotowawcze.

11. Złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie. Czego spodziewać się później?

Może Ci się wydawać, że skoro złożyłeś zawiadomienie o przestępstwie, zrobiłeś już wszystko, co do Ciebie należało i spodziewasz się, że na tym Twój kontakt z Policją się skończył. Tym bardziej, że gdy złożyłeś formalne zawiadomienie o przestępstwie, zostałeś od razu przesłuchany w charakterze świadka.

Zawsze jednak może zdarzyć się sytuacja, że swoje zeznania będziesz musiał uzupełnić o nowe elementy, które sam sobie przypomnisz lub zostaniesz poproszony o nowe informacje. Mogą pojawić się również nowe okoliczności i dowody w sprawie, wymagające Twojego ustosunkowania się do nich. To wszystko może spowodować, że prowadząca sprawę jednostka Policji wezwie Cię w celu kolejnego przesłuchania w charakterze świadka.

W toku już prowadzonego postępowania może zająć konieczność przeprowadzenia wielu czynności procesowych – w tym, być może, wiążących się dla Ciebie z dużym napięciem psychicznym – w których nie możesz odmówić udziału.

Szczególną formą zeznań świadka jest uczestnictwo w czynności okazania osób bądź wizerunków osób lub przedmiotów. Taka konieczność zachodzi np. wówczas, gdy trzeba wskazać sprawcę znajdującego się wśród innych osób, rozpoznać go po trwałych cechach indywidualnych, by przypisać mu określony udział w zdarzeniu. Jest to cenny materiał dowodowy.

Jeżeli Twoje zeznania pozostają w oczywistej i istotnej sprzeczności z zeznaniami innego świadka w sprawie lub z wyjaśnieniami podejrzanego, również możesz zostać wezwany do udziału w konfrontacji służącej pełnemu wyjaśnieniu sprzeczności i niezgodności Waszych relacji.

Przebieg spraw karnych, pomimo pewnej powtarzalności sytuacji i czynności, pozostaje w pewnym zakresie nieprzewidywalny, musisz więc liczyć się z różnym rozwojem wypadków. Ważne, byś rozumiał, że kolejne wezwanie do komisariatu czy komendy jest podyktowane ważnymi względami.

Okaż zaufanie policjantom, którzy wykonują swą nietłatą pracę (oni też działają pod dużą presją). Pomóż im, gdy tego potrzebują, by oni mogli pomóc Tobie.

12. Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa (wzór pisma)

Warszawa, 28.06.2012 r.

Jan Kowalski
ul. Balonowa 11 m. 1111
02-635 Warszawa
tel. dom.: (22) 000 00 01
tel. firmowy: (22) 000 00 03 tel. kom.: 000 000 005

Komenda Rejonowa Policji Warszawa

Zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa

Ja, niżej podpisany, zawiadamiam o dokonaniu na moją szkodę oszustwa przez mężczyznę podającego się za Edwarda Kwiatkowskiego.

UZASADNIENIE

W dniu 12 lutego 2007 r. do mojej firmy o nazwie „Janko”, mieszczącej się w Warszawie przy ul. Marszałkowskiej 1111/1, przyszedł mężczyzna, który oświadczył, że nazywa się Edward Kwiatkowski i jest przedstawicielem firmy „Nowe Okna”. Zaoferował mi wymianę okien w mojej firmie, po promocyjnej cenie. Mężczyzna przedstawił mi rzekomą ofertę w postaci zdjęć okien, z których wybrałem odpowiadający mi model i złożyłem ustne zamówienie. Mężczyzna oświadczył, że obecnie jego firma prowadzi promocję dla klientów i dlatego nowe okna mogę kupić za połowę ich rzeczywistej wartości, ale z uwagi na dużą liczbę chętnych, by skrócić okres oczekiwania na montaż okien, muszę uiścić zaliczkę w wysokości 400 złotych. Z uwagi na bardzo niską cenę okien, jaką zaproponował wymieniony, zapłaciłem wskazaną kwotę. Mężczyzna wystawił mi pokwitowanie zapłaty na blankiecie opatrzonym pieczęcią firmową „Nowe Okna”, na której znajdował się numer telefonu firmowego: (22) 000 00 02. Opisywany mężczyzna oświadczył, że zamówienie zostanie zrealizowane za cztery dni. Poleciał, bym oczekiwał na kontakt ze strony firmy.

Po upływie czterech dni nikt się do mnie nie zgłosił, w związku z tym zadzwoniłem pod numer telefonu widniejący na pokwitowaniu przyjęcia zaliczki. Odebrał mężczyzna, który oświadczył, że jest to mieszkanie prywatne, a nie firma „Nowe Okna”. Powiedział także, że powyższy numer telefonu użytkuje od wielu lat i nie zna żadnego Edwarda Kwiatkowskiego.

Dodaję, że nigdy wcześniej nie spotkałem mężczyzny podającego się za Edwarda Kwiatkowskiego, lecz długo z nim rozmawiałem, więc dobrze zapamiętałem jego wygląd i sądzę, że mógłbym go rozpoznać. Wydaje mi się, że mężczyzna ten odwiedził wiele sąsiednich firm i lokali usługowych na mojej ulicy, prawdopodobnie namówił jeszcze kogoś na tę transakcję.

Mając na uwadze przytoczone przeze mnie okoliczności, uważam, że padłem ofiarą przestępstwa oszustwa i wnoszę o przeprowadzenie w tej sprawie postępowania przygotowawczego do ustalenia i ukarania sprawcy.

Jan Kowalski

W załączeniu – kserokopia pokwitowania przyjęcia zaliczki.

13. Wzór pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym

Dokument podpisany
przez Jarosław Deminet;
RCL
Data: 2014.06.03
15:46:28 CEST

DZIENNIK USTAW RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Warszawa, dnia 3 czerwca 2014 r.

Poz. 739

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 27 maja 2014 r.

w sprawie określenia wzoru pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym¹⁾

Na podstawie art. 300 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.²⁾) zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się wzór pouczenia o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego w postępowaniu karnym, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Minister Sprawiedliwości: *M. Biernacki*

¹⁾ Niniejsze rozporządzenie dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/29/UE z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępującej decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, str. 57).

²⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 83, poz. 931, z 2000 r. Nr 50, poz. 580, Nr 62, poz. 717, Nr 73, poz. 852 i Nr 93, poz. 1027, z 2001 r. Nr 98, poz. 1071 i Nr 106, poz. 1149, z 2002 r. Nr 74, poz. 676, z 2003 r. Nr 17, poz. 155, Nr 111, poz. 1061 i Nr 130, poz. 1188, z 2004 r. Nr 51, poz. 514, Nr 69, poz. 626, Nr 93, poz. 889, Nr 240, poz. 2405 i Nr 264, poz. 2641, z 2005 r. Nr 10, poz. 70, Nr 48, poz. 461, Nr 77, poz. 680, Nr 96, poz. 821, Nr 141, poz. 1181, Nr 143, poz. 1203, Nr 163, poz. 1363, Nr 169, poz. 1416 i Nr 178, poz. 1479, z 2006 r. Nr 15, poz. 118, Nr 66, poz. 467, Nr 95, poz. 659, Nr 104, poz. 708 i 711, Nr 141, poz. 1009 i 1013, Nr 167, poz. 1192 i Nr 226, poz. 1647 i 1648, z 2007 r. Nr 20, poz. 116, Nr 64, poz. 432, Nr 80, poz. 539, Nr 89, poz. 589, Nr 99, poz. 664, Nr 112, poz. 766, Nr 123, poz. 849 i Nr 128, poz. 903, z 2008 r. Nr 27, poz. 162, Nr 100, poz. 648, Nr 107, poz. 686, Nr 123, poz. 802, Nr 182, poz. 1133, Nr 208, poz. 1308, Nr 214, poz. 1344, Nr 225, poz. 1485, Nr 234, poz. 1571 i Nr 237, poz. 1651, z 2009 r. Nr 8, poz. 39, Nr 20, poz. 104, Nr 28, poz. 171, Nr 68, poz. 585, Nr 85, poz. 716, Nr 127, poz. 1051, Nr 144, poz. 1178, Nr 168, poz. 1323, Nr 178, poz. 1375, Nr 190, poz. 1474 i Nr 206, poz. 1589, z 2010 r. Nr 7, poz. 46, Nr 98, poz. 626, Nr 106, poz. 669, Nr 122, poz. 826, Nr 125, poz. 842, Nr 182, poz. 1228 i Nr 197, poz. 1307, z 2011 r. Nr 48, poz. 245 i 246, Nr 53, poz. 273, Nr 112, poz. 654, Nr 117, poz. 678, Nr 142, poz. 829, Nr 191, poz. 1135, Nr 217, poz. 1280, Nr 240, poz. 1430, 1431 i 1438 i Nr 279, poz. 1645, z 2012 r. poz. 886, 1091, 1101, 1327, 1426, 1447 i 1529, z 2013 r. poz. 480, 765, 849, 1247, 1262, 1282 i 1650 oraz z 2014 r. poz. 85 i 384.

Załącznik do rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości
z dnia 27 maja 2014 r. (poz. 739)

WZÓR

POUCZENIE O UPRAWNIENIACH I OBOWIĄZKACH POKRZYWDZONEGO W POSTĘPOWANIU KARNYM

Osoba fizyczna lub prawna, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo, jest pokrzywdzonym w postępowaniu karnym (art. 49 § 1)¹⁾. Przedstawiciel lub opiekun pokrzywdzonego małoletniego, całkowicie albo częściowo ubezwłasnowolnionego lub nieporadnego może wykonywać jego prawa (art. 51). Osoba najbliższa może również wykonywać prawa zmarłego pokrzywdzonego (art. 52).

W postępowaniu przygotowawczym poprzedzającym wniesienie sprawy do sądu pokrzywdzony jest stroną procesową (art. 299 § 1). Oznacza to, że w tym postępowaniu pokrzywdzonemu przysługują wymienione poniżej uprawnienia:

1. Prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny. Nie można mieć więcej niż trzech pełnomocników jednocześnie. Jeżeli pokrzywdzony wykaże, że nie stać go na pełnomocnika, sąd może wyznaczyć pełnomocnika z urzędu (art. 78 § 1, art. 87 § 1 i 2, art. 88).
2. Prawo do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu śledztwa lub dochodzenia oraz zażalenia na bezczynność, jeżeli w ciągu 6 tygodni od złożenia przez pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie nie został on powiadomiony o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 1, 1a, 3).
3. Prawo do składania wniosków o przeprowadzenie przez Policję lub prokuratora określonej czynności lub dowodu, np. przesłuchania wskazanego świadka lub zbadania dokumentu (art. 315 § 1). Jeżeli istnieje obawa, że świadek nie będzie można przesłuchać na rozprawie, pokrzywdzony może wystąpić o jego przesłuchanie przez sąd lub zwrócić się do prokuratora o przesłuchanie świadka w tym trybie (art. 316 § 3).
4. Prawo do udziału w czynnościach postępowania, w tym także w przeprowadzeniu dowodu. W czynnościach tych może również uczestniczyć pełnomocnik pokrzywdzonego (art. 316). W szczególnie uzasadnionym wypadku można odmówić dopuszczenia pokrzywdzonego i pełnomocnika do czynności ze względu na dobro postępowania (art. 317 § 2).
5. Prawo do doręczenia postanowienia o dopuszczeniu dowodu z opinii biegłego, prawo do wzięcia udziału w przesłuchaniu biegłego oraz prawo do zapoznania się z jego pisemną opinią (art. 318).
6. Prawo dostępu do akt sprawy, do sporządzania odpisów i kopii. Można odmówić dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania (art. 156 § 5).
7. Prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego w celu pogodzenia się z podejrzanym (art. 23a). Pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji są brane pod uwagę przez sąd przy wymiarze kary (art. 53 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, z późn. zm.)).

Pokrzywdzony jest obowiązany:

- 1) wskazać adres dla doręczeń w kraju, kiedy przebywa za granicą; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 138);
- 2) podać nowy adres w wypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na dotychczasowy adres zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 139).

Potwierdzam otrzymanie pouczenia:

.....
(data, podpis)

¹⁾ Jeżeli nie wskazano innej podstawy prawnej, przepisy w nawiasach oznaczają odpowiednie artykuły ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.).